

บทคัดย่อ

ด้านเกวียนเป็นชุมชนหนึ่ง ที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านโอท็อปต้นแบบ (OTOP Village) ตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือจัดการทรัพยากรชุมชนให้เกิดประโยชน์ แต่เนื่องจากชุมชนไม่สามารถดำเนินงานตามนโยบาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การพัฒนาโครงการไม่บรรลุผลเท่าที่ควร การศึกษาครั้งนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพความเข้มแข็ง ความน่าอยู่ และการท่องเที่ยวของชุมชน 2) ศึกษาปัญหาในการพัฒนาองค์ประกอบเชิงกายภาพของโครงการ 3) ศึกษาทัศนคติ และ พฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยในชุมชนและนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยในการพัฒนาคน ผลิตภัณฑ์ และ สถานที่ในชุมชน และ 4) กำหนดแนวทางในการออกแบบและจัดการ เพื่อปรับปรุงฟื้นฟูหมู่บ้าน โอท็อปต้นแบบ ชุมชนด้านเกวียน โดยอาศัยกรอบแนวความคิดหลักคือ การเพิ่มความน่าอยู่ใน ชุมชนโดยจัดการสถานที่และกิจกรรมให้มีชีวิตชีวา (community revitalization) การส่งเสริมความ เข้มแข็งของคนในชุมชน (empowerment of people) และการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ประโยชน์ (community based tourism) การศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม เพื่อสำรวจผู้อยู่อาศัยในชุมชน จำนวน 400 ราย นักท่องเที่ยว จำนวน 120 ราย และรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) อีกจำนวน 7 ราย เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาแนวทางการออกแบบที่มาจากพื้นฐานความต้องการของชุมชน ผลการศึกษา พบว่า

1. ด้านศักยภาพชุมชน พบว่า ด้านเกวียนเป็นชุมชนมีทุนทางภูมิปัญญา (วัฒนธรรม การผลิต) ทุนทางเศรษฐกิจ (สาธารณูปโภคที่รัฐดำเนินการสนับสนุน) มีแหล่งท่องเที่ยว หลากหลาย แต่ขาดการประสานงานเชื่อมโยง และประชาชนมีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม และขาด การรวมกลุ่มการผลิตหรือจัดการทรัพยากรท้องถิ่นที่เข้มแข็ง

2. ด้านปัญหาในการพัฒนาองค์ประกอบเชิงกายภาพในโครงการหมู่บ้านโอท็อป ต้นแบบ พบว่า การพัฒนาสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีลักษณะชั่วคราวไม่ยั่งยืน ไม่สามารถจัดประโยชน์พื้นที่ให้สอยให้มีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง และขาดการเชื่อมโยงกิจกรรมและ ทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชนเข้าด้วยกัน

3. ด้านทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยในชุมชนและนักท่องเที่ยว พบว่า

1) ผู้อยู่อาศัยในชุมชนมีความพร้อมในการร่วมสร้างความเข้มแข็ง และความน่าอยู่ในชุมชน โดยมีจิตสำนึกในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และมีจิตสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อม โดยพร้อมที่จะมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน มีอัธยาศัยไมตรี และเป็นมิตรกับคนต่างถิ่น

2) สถานที่ในชุมชน มีบรรยากาศที่มีเอกลักษณ์ ด้านความสะอาด และความร่มรื่น ประชาชนพึงพอใจสิ่งปลูกสร้างที่ใช้วัสดุในท้องถิ่น และภาคภูมิใจเมื่อได้พบเห็นศิลปะในที่สาธารณะ แต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตั้งใจเดินทางมาเพียงเพื่อซื้อผลิตภัณฑ์ของชุมชน หรือแวะเพราะเป็นทางผ่านมากกว่าการตั้งใจมาพักผ่อนท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่จะเยี่ยมชมผลิตภัณฑ์เฉพาะบริเวณริมทางหลวงมากกว่าการเข้าไปในย่านชุมชนเพื่อสัมผัสบรรยากาศ ชมวิธีการผลิต และศึกษามิปัญญาท้องถิ่น

ผลการศึกษาดังกล่าว นำไปสู่การเสนอแนวทางการออกแบบชุมชน ซึ่งผู้อยู่อาศัยในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแนวทางการออกแบบ โดยการปรับปรุงพื้นที่ใช้สอย กิจกรรมภายในลานกิจกรรม และศูนย์การเรียนรู้ให้มีการใช้งานต่อเนื่อง เป็นประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชน สร้างความเชื่อมโยงระหว่างแหล่งผลิต แหล่งจำหน่าย และแหล่งกิจกรรมการท่องเที่ยว และการสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมโดยรวมให้มีเอกลักษณ์ เพื่อกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกความภาคภูมิใจในวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชุมชน รวมทั้ง เสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อการจัดการทรัพยากรของหมู่บ้านโอท็อป ดันแบบ ให้มีประสิทธิภาพต่อไป